

Список використаних джерел:

1. Строгович М.С. Предмет криминалистики и его соотношение с уголовным процессом. Труды Военно-юридической академии. 1942. Вып. 2. Ашхабад, С. 4–19.
2. Варфоломеева Т.В. Защита в уголовном судопроизводстве. Киев: Институт адвокатуры при Киевском университете им. Т. Шевченко, 1998. 204с.
3. Баев О.Я. Основы криминалистики: курс лекций. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Изд-во «Экзамен», 2003. 288 с.
4. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.]. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
5. Баев М.О. Тактические основы деятельности защитника-адвоката в уголовном судопроизводстве России: теория и практика: дис. ... д-ра юрид. наук: специальность 12.00.09. Воронеж, 2005. 401 с.
6. Бояров В.І., Кучинська О.П. Деякі питання тактики захисту за умов використання слідством інформації, отриманої під час проведення оперативно-розшукових заходів. Адвокат. 2010. № 7. С. 39–42.

Брисковська Оксана Миколаївна,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Перушко Максим Олександрович,

слухач магістратури Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОРЯДКУ ЕКСПЕРТИЗ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІН В КПК УКРАЇНИ

Злочин – це певна сукупність відповідних явищ, предметів, процесів, що відбуваються в навколишньому середовищі, а тому вступає в контакт з багатьма іншими явищами об’єктивної дійсності, в результаті чого залишаються відображення у формі матеріальних слідів, станів предметів, динамічних і статичних процесів, а також ідеальних слідів – у свідомості людей. Це дає можливість поновити «картину» вчиненого злочинного діяння або встановити його відсутність. Порядок призначення експертизи останнім часом був порушений, так-як по-різному був врегульований КПК України. Оскільки внаслідок порушення процесуальної форми призначення експертизи у кримінальному провадженні її результати як докази стають недопустимими. За ч. 2 ст. 84 КПК процесуальними джерелами

доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. З 15.12.2017 р. набрав чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 року (далі – Закон № 2147-VIII) та введені в дію 16.03.2018 зміни до Кримінального процесуального кодексу України, цим Законом, змінено порядок призначення експертиз у кримінальному провадженні. Так, пунктом 4 параграфа 2 «Прикінцевих положень» Закону № 2147-VIII передбачено, що зміни до КПК вводяться в дію через три місяці після набрання чинності цим Законом, не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, про які відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР) після введення в дію цих змін. Так, змінами до ч. ч. 1, 2 ст. 242, ч. 1 ст. 243, ч. ч. 1, 6, ч. 7 ст. 244 КПК України передбачено проведення експертиз експертними установами, експертом або експертами лише за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження [1]. При цьому слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи. Більш того, проведення експертиз можливе лише у державних експертних установах.

Питання отримання дозволу на проведення експертизи у слідчого судді достатньо обмежувало сторону обвинувачення у виборі методів доказування, котрі, як правило, визначаються для досягнення всебічності, повноти й неупередженості дослідження всіх обставин кримінального провадження. Слідчий суддя, розглядаючи відповідне клопотання про призначення експертизи перебирав на себе функцію доведення факту вчинення особою злочину, адже ним констатувалась необхідність проведення експертного дослідження та визначався перелік питань до експерта [2, с. 314]. Призначення експертизи за рішенням суду негативно впливає на результати такого дослідження коли її проведення потребує терміновості, наприклад, встановлення тілесних ушкоджень, які можуть швидко зникати. Законом передбачено перелік випадків, в яких призначення експертного дослідження є обов'язковим, але стороні обвинувачення необхідне отримання судового дозволу на обов'язкове призначення експертизи, такі положення КПК сприяють збільшенню завантаженості судів, а від так і на їх здатність оперативно розглядати інші клопотання за зверненнями сторін кримінального провадження. У таких провадженнях до 17 жовтня 2019 р. сторони могли лише ініціювати проведення експертиз шляхом подачі до судових органів відповідних клопотань та участі в їх розгляді із висловленням свого ставлення щодо залучення експертів та кола і змісту питань, які необхідно розв'язати за результатами експертного дослідження. Слідчий суддя самостійно визначав експерта, якого необхідно залучити, або

експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи. Такий судовий контроль діяв у період з 15 березня 2018 р. до 17 жовтня 2019 р., коли набрав чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 4 жовтня 2019 р. № 187-IX і яким редакції статей 242–244 КПК були знову змінені, паралельно застосовувалися як порядок, за яким експертизу вправі була призначати сторона, так і той, який дозволяв це робити винятково слідчому судді, суду [3]. Все тоді залежало від того коли були внесені відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, за результатами проведення призначених у період з 15 березня 2018 р. до 17 жовтня 2019 р. експертиз у провадженнях, відомості про які були внесені в ЄРДР після 15 березня 2018 р., висновок експерта являтиме собою представлені у передбаченій законом письмовій формі висновки з питань поставлених перед ним слідчим суддею або судом [4, с. 54].

На сьогодні більшість обмежень прав сторін на використання можливостей експертизи вже скасовані, призначення і проведення експертизи (ініціювати проведення експертизи знову можуть сторони кримінального провадження, скасовується монополія експертних державних установ для проведення експертиз). Сторони кримінального провадження отримали можливість без зайвих зволікань проводити будь-які експертизи, не витрачаючи час на підготовку клопотань, подання їх до суду та не чекаючи п'ятиденного строку, протягом якого слідчий суддя міг розглядати такі клопотання, або взагалі їх не задовольняти [5, с. 640]. Хоча сторони можуть вибирати будь-якого експерта для проведення експертизи. Але сторони кримінального провадження в своїх правах не є зовсім рівними, так як проведення судових експертиз стороною обвинувачення проводиться за рахунок бюджетних коштів, і тому слідчий, прокурор вимушені звертатися в установи з бюджетним фінансуванням, тобто в державні спеціалізовані установи. Обмежена у своєму виборі і сторона захисту у якої не завжди є кошти залучати експертів на власний вибір і єдиним варіантом є звернення до слідчого судді. Утім, скасування змін до КПК 2017 р. в цілому є позитивним кроком та сприятиме ефективності досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2147-19>.

2. Кудінов С. С., Талалай Д. В. Проблемні аспекти призначення проведення експертизи за зверненням органів досудового розслідування Актуальні питання судової експертології,

криміналістики та кримінального процесу: мат. міжн. наук.–практ. конф.(Київ, 5 лист. 2019 р.). Київ: КНДІСЕ Мінюста України, 2019. С. 312–315.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства: Закон України від 04.10.2019 № 187-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/187-20>.

4. Баулін О. В. Актуальні проблеми оцінки висновку експерта у кримінальному провадженні Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: мат. міжн. наук.–практ. конф.(Київ, 5 лист. 2019 р.). Київ: КНДІСЕ Мінюста України, 2019. С. 52–55.

5. Щиголь О. В. Порядок проведення експертизи відповідно до КПК України в редакції Закону №187-IX від 04.10.2019: переваги та недоліки Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: мат. міжн. наук.–практ. конф.(Київ, 5 лист. 2019 р.). Київ: КНДІСЕ Мінюста України, 2019. С. 638–641.

Бурлака Владислав Васильович,

начальник відділу Головного слідчого управління Національної поліції України

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Для ефективного досудового розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним позбавленням волі або викраденням людини характерним є проведення судових експертиз. Вони призначаються та проводяться відповідно до статті 242 КПК України, коли для вирішення певних питань при провадженні по кримінальному провадженні необхідні спеціальні знання, якими не володіє слідчий. Результати експертиз мають важливе доказове значення.

Проте необхідність та можливість проведення зазначеного виду експертиз є більшою, але опитані нами слідчі, які мали у провадженні кримінальні правопорушення зазначеної категорії, вказують на складність їх проведення у силу ряду об'єктивних та суб'єктивних факторів, серед яких виділяють специфіку призначення та тривалість проведення зазначених експертиз, у іншому відомстві (заклади Міністерства охорони здоров'я України), складність методик та самого об'єкта дослідження – людини як особистості з властивими їй якостями.

Взагалі, використання психологічних знань у галузі кримінального судочинства, і особливо в процесі розслідування злочинів, представляється необхідною умовою правильної кваліфікації злочину, висунення та перевірки обґрунтованих слідчих версій, підвищення ефективності тактики проведення слідчих (розшукових)